

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

2

ANAYASA KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

24 Mayıs 2012 Perşembe

ANAYASA KOMİSYONU

GÖRÜŞME TUTANAKLARI

24 Mayıs 2012 Perşembe

---0---

K O N U

Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu Tasarısı

Sayfa

1:24

İ Ç İ N D E K İ L E R

BİRİNCİ OTURUM

1:24

Geneli Üzerinde Görüşmeler

1:24

Sadullah ERGİN (Adalet Bakanı)	(Hatay)	3:5
Atilla KART	(Konya)	5:7
Faruk BAL	(Konya)	7:11,14:16
Yahya AKMAN	(Şanlıurfa)	11:14
Ali ÖZGÜNDÜZ	(İstanbul)	14:20
İdris ŞAHİN	(Çankırı)	18,19
Mehmet DANIŞ	(Çanakkale)	20:21
Sinan OĞAN	(Iğdır)	22:23
Ayşe TÜRK MENOĞLU	(Konya)	23:24

Açılma Saati: 10.30

Kapanma Saati: 11.57

24 Mayıs 2012 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.30

BAŞKAN: Burhan KUZU

BAŞKAN VEKİLİ: Mustafa ŞENTOP (İstanbul)

SÖZCÜ: İsmet SU (Bursa)

KÂTİP: Fatoş GÜRKAN (Adana)

-----0-----

BAŞKAN – Sayın Bakanım, Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Komisyonumuzun bugünkü gündemi Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu Tasarısı. Bu tasarı bahtsız bir tasarı hakikaten. Beddua mı aldı, ne aldı bilemiyorum, on yıldır bir türlü bunu çıkaramadık. Bir kez 2005 yılında hatırlarsanız Komisyondan geçirdik, o zaman Cumhurbaşkanı'ndan iade durumu oldu. Tekrar gönderdik, Anayasa Mahkemesine gitti. 2008’de Anayasa Mahkemesi malumunuz kanunu iptal etti. Tabii, bir maddesini, belki iki maddesini iptal etti ama kanunun tamamı gitmiş oldu çünkü “Bu yasanın Anayasa temeli yoktur.” biçiminde söyleyince kanunun bütün maddeleri boşlukta kaldı. Gerekçe olarak daş hatırladığınız üzere, “Anayasa’da Meclisin yetkileri arasında kamu denetçiliğinde başdenetçi seçme gibi bir yetkisinin olmadığı” şeklindeydi. Başka şeyler de var ama ana damarı buydu. Hatırlarsanız yine yirmi altı maddelik 12 Eylül 2010 tarihli referandum, Anayasa değişikliğinde bununla alakalı da bir hüküm konuldu dilekçe hakkı bölümüne, başlık değiştirildi. Orada bu konuda bir kanun çıkması gerektiği belirtildi.

Bundan şuraya gelmek istiyorum: Bu yasanın çıkması artık bir uyum yasası hâline geldi. Dolayısıyla bu yasa mutlaka bir şekilde çıkacak, öyle gözüküyor.

Şimdi, tabii, ombudsmanlık konusunun çoğunuz zaten ne olduğunu biliyorsunuz, ben birkaç kelam edeyim, çok da uzun konuşmayacağım. Malumunuz, özellikle idari yargı modelinin olmadığı ülkelerde, Fransa’yı bir kenara bırakırsanız, yargı birliği olan ülkelerde daha çok olan bir kurum bu. İsveç doğumludur ama kökeni aslında Osmanlıya dayanan bir kurumdur. 12. Şarlı, Osmanlıya sığınarak -1709 tarihli- 1714’e kadar Edirne’de kalıyor ve böyle bir dönemde “Kazaskerlik” gibi, “Divan-ı Mezalim” gibi, “Memleket Toplantısı” gibi birtakım kurumlardan esinlenerek, kendisi uzakta kaldığı için kendi adına bir nevi orada işleri götürecek, vatandaşın derdini dinleyecek bir kurum oluşturmayı düşünüyor. “Ombudsmanlık” kelimesi zaten onların kendilerine has bir kavram.

Bunu söylediğimiz zaman bir akademisyen olarak, o dönemde hatırlıyorum üniversitede, hatta bir tez çalışmasının danışmanıydım, oradaki üyelerden korkunç tepki geldi, “Osmanlıda böyle şey olur mu?”, “Bu nereden çıktı?”, “Her şeyi Osmanlıya bağlıyorsunuz.” filan gibi. Daha sonra ben Nevşehir’de bu konuda birkaç toplantıya katıldım, İstanbul’da, Sayın Bakanım da vardı, iki kez de Nevşehir’de katıldım. Bütün dünya ombudsmanları ki şu anda 100’den fazla, 130’u buluyor sayı, oy birliğiyle Osmanlı kökenli olduğunu kabul ediyorlar, bizimkiler hariç olmak üzere tabii ki. Dolayısıyla enteresan bir şeydir, niye bu kadar kompleks, onu da anlayamıyorum? Ben üyeye, o günkü danışmanı bulduğum adaya -o bölümü çıkarttırmak durumunda kaldım ama- dedim ki: “Basarken sen bunu tekrar bas, altına da not olarak düş, jüri üyelerinin itirazını da oraya yaz.” O şekilde yayınlandı ama şimdi o üyelerde herhâlde artık diyorlardır ki :” Demek ki biz bilmiyoruz.”

Şimdi, bu çok değişik isimler alıyor dünya ülkelerine baktığımız zaman, “Kamu hakemi” deniliyor, “Parlamento komiseri” deniliyor, “Halkın avukatı” deniliyor, “Gözlemci” ifadesi var. Bazı ülkelerde “Arabulucu” deniliyor, mesela Fransızlar. Onlar da değiştirmişler şimdi, “Haklar savunucusu” diyorlar, 2008’de değiştirmişler. Kanada’da “Yurttaş koruyucusu” deniliyor. İsveç “ombudsman” diyor, kuzey ülkeleri daha çok o kelimeyi kullanıyor. Sosyalist blokta Rusya, Çin vesaire gibi, Balkanlarda özellikle “Prokuratura” dediğimiz kelimeyi kullanıyorlar, ifadeyi kullanıyorlar.

Neticede bunun hedefinin ne olduğu konusunda dünyada baktığımız zaman değişik amaçlarla kurulmuş. Bunu söyleyerek konuşmamı ben tamamlamış olayım çünkü çok şey var, onları da hükümler geldiği zaman söyleriz, vaktinizi almayayım.

“Niçin böyle bir kurum vardır?” diye baktığımız zaman üç gerekçe var. “İnsan hak ve özgürlüklerini korumaktır.” İsveç, hani ombudsmanın doğduğu yer diyelim artık, öyle diyelim. Bunların genel şeyi bu. İngiltere’nin gerekçesi, Anglo-Sakson’daki daha çok, “Vatandaş kötü yönetime karşı korumak” biçiminde bir gerekçe var. Fransa’da “Vatandaş ile yönetim arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesi ve idarenin eylem ve işlemlerinde hakkaniyetin temini” deniliyor.

Aslında her üçüne de baktığımız zaman, insan hak ve özgürlüklerini korumada, kestirmeden, yargı yargının uzunluğu sebebiyle daha kısa yoldan yol alınabilir mi, daha çabuk hakkın yerini bulması sağlanabilir mi? Aslında özü, esası bu. Yani bu uzun yazımların aralarında bence aman aman bir farkın olduğunu zannetmiyorum.

Ombudsmanlık konusunda dünyada tek tip bir ombudsmanlık yok. Yani kimilerinde ülke genelinde kimilerinde bölge bölge -Mesela Fransa’da il bazında kurulmuş- kimilerinde sektör bazında. İngiltere mesela bunlardan birisi. Diyelim ki sağlık, adliye, yerel filan gibi hizmet sektörü bazında kurulmuş. Görev alanları da genel anlamda yargı ve askerî kesimin dışarıda tutulduğu biçiminde belirlenmiş ama İsveç, Finlandiya bu iki kesimi de incelemesi altına almış. Son cümlem şu: Bunların

aslında, bu kurumun etkinliği konusunda baktığınız zaman, esasen “Herhangi bir karar verip de buna uyacaksın” değil, bir arabulucu -isminden de belli- bir hakem konumunda. O manada baktığınız zaman çok yetkisi yok gibi gözüküyor çünkü yaptırım durumu yok, bir idare mahkemesinin kararı gibi “Yerine getirmezsən şöyle yaparım.” diye bir şey yok fakat gözlemimiz, bu ülkelerdeki etkinliğinin kamuoyunun baskısı. Yani deşifre etme, esas o. O deşifre tabii belli idarecileri bir anlamda daha sıygaya çeker gibi biraz daha hizaya sokar gibi bir hedefi var. Bu da az bir şey değil. Belki bizdeki bir şey, bu konuda çok kurumlar var, İnsan Hakları Merkezi var, bu alanda çalışan birçok, Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu -Aynı şeyler değil ama yani aynı hedefe yönelik diyelim- Dilekçe Komisyonu öbür tarafta var, İnsan Hakları Merkezi kuruluyor. Yasası bizden geçmişti geçen dönem, şu an İnsan Hakları Komisyonunda görüşülüyor. Biraz da bu manada görev karmaşası inşallah oluşmaz. Çok sayıda kurum var. Bu kurumlar iyi niyetle kuruluyor ama bir görev çatışması inşallah olmaz, onu da belirtmiş olayım.

Benim söyleyeceklerim bunlar.

Sayın Bakanım, sizin zannediyorum Adalet Komisyonunda da bir işiniz var. Ben size söz vereyim.

Buyurun Sayın Bakanım.

ADALET BAKANI SADULLAH ERGİN (Hatay) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Komisyonumuzun değerli üyeleri, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkanım da ifade ettiler, bu tasarı aslında epeyce safahat geçirmiş bir tasarı. Süreç aslında ilk baktığımızda 1997’ye kadar gidiyor. 1997’de bu tasarinın hazırlanması için bir komisyon kuruluyor, 1998 yılında taslak oluşturuluyor ve görüşe sunuluyor. Daha sonra 1999’da Başbakanlığa sevk ediliyor Kamu Denetçiliği Kanun Tasarısı. Tabii, seçimler geçince yeniden yeni komisyonlar, yeni çalışma grupları, yeni taslaklar, yeni tasarılar, ta ki bu şekilde, 1997’den beri, sürekli, bu müessesenin oluşturulabilmesi için bir çalışma görüyoruz. En nihayetinde 2005 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisine gelen bir tasarı var. Bu, 2006 yılında, 15 Haziranda Mecliste kabul ediliyor ama Cumhurbaşkanımız tekrar görüşülme üzere Meclise gönderiyor. Daha sonra aynen kabul ediliyor, bu defa Anayasa Mahkemesi önce yürütmeyi durdurma, arkasından iptal kararı veriyor.

Bildiğiniz gibi, yirmi altı maddelik Anayasa paketi içerisinde -“Anayasal dayanağı yoktur.” diye iptal edilmişti bu tasarı- Kamu Denetçiliği Kurumu kurulmasına dair anayasal dayanak oluşturulmuş idi. Geçtiğimiz 23’üncü Dönem içerisinde bununla ilgili tasarı hazırlandı, Anayasa Komisyonumuzda görüşüldü. O dönem görüşmelerde bulunan arkadaşlarımızın bir kısmı burada hazırlar ve Genel Kurula kadar indirilmişti bu tasarı aslında. Seçimlerden sonra tasarı kadük kaldı. Tabii, ocak ayında İstanbul’da Avrupa Birliği ombudsmanı ve bu kurumun iyi işlediği ülkelerden gelen ombudsmanların katılımıyla bir çalıştay düzenlendi. Bu çalıştaydan elde edilen verilerden bir

kısmı da tasarının güncellenmesinde kullanıldı ve bu güncellemeyle beraber huzurlarınızdaki tasarı tekrar Meclise sevk edildi. Bugün kısmet olursa bu tasarımı sizlerle paylaşmak istiyorum.

Tasarının temel amacı, demokratik standartların yükseltilmesi ile vatandaşlarımızın hak arama mücadelesinin çeşitlenmesi adına önemli bir adım oluşturacağını düşünüyoruz Kamu Denetçiliği Kurumunun. Anayasa'mızın başlangıç hükümlerinde de tanımını bulan hukuk devleti idealine ulaşmanın yolu, tüm kurum ve kuruluşlarıyla, bütün tasarruf ve işlemleriyle devletin hukuk içinde kalması ve hukukla hayat bulmasından geçiyor.

Sosyal devlet modelinin güç kazanmasıyla kamu hizmetleri günümüzde çok geniş bir alana yayılmış durumda değerli arkadaşlar. Öte yandan, idari işlemlerin çoğu kez karmaşık yapısı ve devlet ile birey arasında var olan eşitsiz ilişki, etkili denetim mekanizmaları oluşturulması ihtiyacını günden güne artırmış.

Model anlamda, ilk kurulduğu tarihten bu yana geçen üçüncü yüzyılın sonuna doğru yüzü aşkın ülkede şu anda başarılı bir şekilde uygulanan bu kurum, demokratik yönetim anlayışı ile bireylerin hak ve menfaatlerinin korunduğu bir düzenin göstergesi olarak her geçen gün daha çok ülkenin ilgi odağı haline gelen bir kurumdur.

Değerli arkadaşlar, ana başlıklar hâlinde Kamu Denetçiliği Kurumunun oluşturulması amacıyla ülkemizde yapılmış olan çalışmaları sizlerle paylaşmışım zaten. Tarihçesi oldukça eski ancak bugün itibarıyla huzurlarınıza gelen tasarıda yer alan belli başlı konulara kısaca temas etmek istiyorum:

Kurum idarenin kötü, eksik veya yanlış işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceleme, araştırma ve önerilerde bulunma görevini yerine getirecektir. İdarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarının kurumun görev alanına girmesi kurul olarak öngörülmüştür. Ancak idari yargı denetiminden farklı olarak bu kurum hakkaniyete uygunluk yönünden de inceleme yapabilecektir. Başka bir deyişle “yerindelik denetimi” dediğimiz görevi de icra edecektir. Ancak kurumun genel görev alanında istisnalar öngörülmüştür tasarıda. Burada bu istisnalara değinmek gerekirse, Cumhurbaşkanının tek başına yaptığı işlemler ile resen imzaladığı karar ve emirler, yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemler, yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararlar, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin sırf askerî nitelikteki faaliyetleri Anayasa'mızın ve işin niteliği gereği incelenemeyecek hususlar olarak istisna maddesinde yer almıştır.

Kurum Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlı olarak çalışacaktır. Kamu tüzel kişiliğini haiz olarak Ankara'da kurulması öngörülmektedir. 1 başdenetçi ve 5 denetçiden oluşmaktadır. Gerekli gördüğü yerlerde büro açabilecektir. Başdenetçi tarafından yönetilecek ve temsil edilecektir.

Burada başdenetçi veya denetçi seçilebilme şartları ve sair, bunlara da kısaca değinmek istiyorum. Türk vatandaşı olmak, başdenetçi için 50, denetçi için 40 yaşını doldurmuş olma şartı

aranacaktır. Dört yıllık eğitim veren fakültelerden veya denkliği kabul edilmiş yurt içi, yurt dışı kurumlardan mezun olma şartı aranmaktadır. En az on yıl meslek tecrübesi olmak, kamu haklarından yasaklı olmama ve başvuru esnasında herhangi bir siyasi partiye üye olmama ve bazı suçlardan hükümlü bulunmama şartları var.

Seçim usulü ve yöntemi, başdenetçi Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca nitelikli çoğunlukla seçilecektir. Bu seçim şu anda Anayasa'ımızda var olan seçim hükümlerinden esinlenilerek alınmıştır. Denetçilerin ise Dilekçe Komisyonu ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyelerinden oluşan karma komisyon tarafından yine nitelikli çoğunlukla seçilmesi öngörülmektedir. Görev süreleri dört yıl olarak düzenlenmiştir. En fazla bir kez daha seçilme imkânları olacaktır.

Bağımsızlık ve tarafsızlık özellikleri açısından hiçbir organ, makam, merci veya kişi başdenetçiye veya denetçilere emir ve talimat veremeyecek, genelge gönderemeyecek ve tavsiye ve telkinde bulunamayacaktır. Bu üyeler görevlerini yerine getirirken tarafsızlık ilkesine göre görev yapmak zorunda olacaklardır.

“Kurumun kararlarının yaptırımı nedir?” diye sorarsanız, tavsiye niteliğinde kararlar alacaktır kurum. Herhangi bir yaptırımı bulunmamaktadır. Her takvim yılı sonunda bir rapor hazırlayacak ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna sunacaktır bu kurum. Bu rapor ayrıca Resmî Gazete’de yayımlanacaktır. Dolayısıyla kurumun yaptırım gücü kamuoyu baskısı yaptırımı olarak öngörülmüştür.

Değerli arkadaşlar, geçen dönem bu Komisyonda kabul edilen tasarı üzerinden... Biraz önce ifade ettim, ocak ayında İstanbul’da yapılan bir çalıştayda Avrupa Birliği ombudsmanı ve iyi uygulama örneklerine bakılarak Avrupa’daki değişik ombudsmanlarının katılımıyla bir çalışma yapılmış idi. O çalışma sonucuna göre, geçen dönem yapılan tasarıda birtakım teknik değişiklikler yapılmıştır. Bunlar maddeler geldiğinde değerlendirilecektir.

Ben tasarının olgunlaşması sürecinde katkı sunacak değerli üyelerimize teşekkür ediyor, bu çalışmanın hayırlara vesile olmasını diliyorum.

BAŞKAN – Ben teşekkür ederim Sayın Bakanım.

Sayın Kart, buyurun.

ATILLA KART (Konya) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, Sayın Bakan, Anayasa Komisyonunun değerli üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum, çalışmalarımızın verimli olmasını diliyorum.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Başkanın da ifade ettiği gibi, esas itibarıyla bir uyum yasasını, tasarısını görüşüyoruz, bu çerçevede bir çalışma yapacağız. Tabii, bu sebeple bu tasarının bu anlamda getirilmesine bir diyeceğimiz yok, yapılması gereken bir çalışma, anayasal hiyerarşi içinde yapılması gereken bir çalışma.

Burada bu tespitimizi ifade ettikten sonra bu süreçle ilgili birtakım değerlendirmelerimizi ve kaygılarımızı ifade etmek istiyoruz. Bilindiği üzere anayasa yapma iddiasıyla hem de yeni anayasa yapma iddiasıyla bir Anayasa Uzlaşma Komisyonu çalışmalarını sürdürüyor. Bu çerçevede de şu anda sürdürdüğümüz çalışmalarda temel hak ve özgürlüklerle ilgili bölüm üzerinde çalışıyoruz. Temel hak ve özgürlüklerle ilgili olarak sürdürdüğümüz bu çalışmalarda temel hak ve özgürlükler bölümünün son kısmı çerçevesinde de yine siyasi haklar bölümüyle ilgili olarak burada vatandaşın hak arama yolları kapsamında da dilekçe hakkı, bireysel başvuru gibi birtakım kurumların düzenlenmesini yapacağız.

Şimdi, bütün bunları yaparken elbette bir anayasal bütünlük içinde yapacağız, anayasal sistematik içinde yapacağız. Böyle bir süreç söz konusu iken bu tasarının öncelikle müstacel bir tasarıymış gibi, ivedi bir tasarıymış gibi gündeme getirilmesinin üzerinde durulması gerekiyor, bunu elbette değerlendirmek gerekiyor. Bunu bu yönüyle çok önemsemişimizi ifade ediyorum.

Sayın Başkan da ifade ettiler, tabii, elbette gelecek. Bu anayasal düzenleme yapılmasın demiyoruz ama nedir? Gerçekten toplumsal ihtiyaçları esas alan bir yaklaşım söz konusuysa öncelikleri ele almamız gerekiyor. Ne diyoruz? İlk günden beri “Buyurun, gelin, demokratikleşme, vatandaşın hak arama özgürlüğü, temel hak ve özgürlükler, ihtilal kanunlarından başlayalım.” diyoruz. 105 tane ihtilal kanunu duruyor orada, orta yerde duruyor. Hem de hangi ihtilal kanunları? 12 Eylül 1980-6 Aralık 1983, 105 tane ihtilal kanunu duruyor orada. Doğrudan siyasi temsili etkileyen, siyasi tabloyu, dengeyi doğrudan etkileyen barajlar duruyor orada, polis vazife ve yetkileri duruyor, sendikal mevzuat duruyor orada, onlara el sürmüyoruz, onlara el sürdürmüyoruz, ivedi olarak kamu denetçiliğini gündeme getiriyoruz. Bu, başlı başına sorgulanması gereken bir husustur. Bunu öncelikle son derece yadırgadığımızı ve bu yönüyle eleştirdiğimizi özellikle ifade etmek gereğini duyuyorum. Temel hak ve özgürlüklerle ilgili, bakın 14’üncü maddenin son fıkrası temel hak ve özgürlüklerle ilgili 83’üncü maddeyle, dokunulmazlıkla bağlantılı, fikir ve düşünce özgürlüğünün esasını teşkil eden bir konu, ne demiş? 3 Ekim 2001, “Kanunla düzenlenir.” denmiş, bir türlü Parlamente’ye harekete geçiremiyoruz on yıldır. Bu gibi konularda temel hak ve özgürlüklerin esasıyla, özüyle ilgili konularda harekete geçmeyenler, bakıyorsunuz kamu denetçiliği gibi müstacel olmayan, şu anda acil sorun niteliğinde olmayan bir konuyu neden hemen öne çekiyorlar? Bunun cevabını biraz sonra ayrıca ifade edeceğim.

Şimdi, değerli arkadaşlarım, burada tabii şu da bizi rahatsız ediyor Cumhuriyet Halk Partisi olarak: Burada acaba “Efendim, zaten 12 Eylül 2010 referandumuyla bu konu halkın onayından geçti, onun için bunun tartışmasına giremezsiniz.” mi denilmek isteniyor? Yani “Yirmi altı maddeyi zaten yeni anayasa yapım sürecinde tartışamazsınız.” mı denilmek isteniyor? Bunları bilelim.

Sayın Başbakan da bu yönde açıklamalar yaptı, iktidar grubuna mensup başka sözcüler de kısmen açıklamalar yaptılar. Daha sonra, elbette, bu, bizim Cumhuriyet Halk Partisi olarak, grup

olarak kabul edebileceğimiz bir yaklaşım değildir. Bu yeni anayasa yapmak iddiasında isek, bu taahhüdümüzün arkasında duracaksa biz 12 Eylül 2010 referandumu dâhil olmak üzere, yirmi altı madde dâhil olmak üzere o maddelerin tamamını, başta yargı bağımsızlığını ihlal eden maddelerin tamamı olmak üzere o maddelerin tamamını gözden geçireceğiz. Bunu nitekim Adalet ve Kalkınma Partisi Grubuna mensup Uzlaşma Komisyonu üyeleri de bir şekilde ifade ettiler, kabul ettiler. Esasen bunu, kamuoyuna bu yönde doğru bilgi vermek anlamında bu vesileyle ifade ediyorum. Aksine bir düşünceleri varsa o Uzlaşma Komisyonunun orada işi nedir? Orada bu Uzlaşma Komisyonunun faaliyetini sürdürmesinin bir anlamı yok. Tekrar ifade ediyorum burada: Bu soruyu bu vesileyle bir kez daha gündeme getiriyorum, iktidar grubuna yönelerek soruyoruz: “12 Eylül 2010 referandumuna dokundurmayacağız.” diyorsanız ve “Bu çerçevede bu Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu Tasarısı’nı da getirdik.” diyorsanız bunu bilelim. Bu noktada dürüst olun, hiç olmazsa bu noktada dürüst olalım siyaseten, samimi olalım, tutarlı olalım, bu noktada bir belirsizlik yaratmayalım. Bunu da bu vesileyle yine bir kez daha ifade etmek gerektiğini duyuyoruz.

Değerli arkadaşlarım, bu tasarının içeriğine yönelik olarak Cumhuriyet Halk Partisi Grubuna mensup arkadaşlarımız maddelere yönelik olarak çok ciddi çalışmalar yaptılar. Orada da çok ciddi çelişkiler var, eksiklikler var, yanlışlıklar var, bunların değerlendirmesini ayrıca yapacaklar.

Bu sebeple, tabii, bu tasarının niteliği karşısında bir alt komisyon kurulması gerekir diye düşünüyoruz, bunu önceden ifade etmek istiyorum. Bu getirilen tasarının, öz itibarıyla, iktidar gücüyle bir an evvel 246 kadroyu inşa etmeye, ele geçirmeye yönelik olduğunu... Bu tasarının özü bu. Onun için, efendim, temel hak ve özgürlüklerle ilgili önceliklermiş, Türkiye’nin temel hak ve özgürlükleriyle ilgili temel konularmış, bunlar hiç önemli değil, önemli olan, devlet gücüyle, devlet nüfuzuyla o imkânları kullanarak, o sayısal gücü kullanarak bir an evvel devlet kadrosunda ele geçirilemeyen, hâkim olunamayan tüm kurumlarda parti memuru yapılanmasını nihai aşamaya getirmek. Bu tasarının özünün bu olduğunu, bu amaçla ivedi olarak gündeme getirildiğini görüyoruz. Bunun doğru bir yaklaşım olmadığını, bunun Türkiye’nin yararına olmadığını bir kez daha ifade ediyorum.

Bu değerlendirmelerle çalışmalarımızın verimli olmasını diliyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Atilla Bey.

Sayın Bal, buyurun.

FARUK BAL (Konya) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, Komisyonumuzun değerli üyeleri, varsa değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Görsel basın yok ama arkada yazılı basın var.

FARUK BAL (Konya) – Genellikle erkenden gidiyorlar da, onun için söylüyorum.

Sayın Başkanın, Sayın Bakanın ifade ettiği gibi, özü itibarıyla bizim kültürümüzden, bizim medeniyetimizden ortaya çıkan ve bir insanlık değeri olarak bugün yüzden fazla ülkede uygulanmaya başlanan, ombudsman diye tanımlanan, “kamu denetçiliği” ismiyle Türkçemize çevrilen kanun tasarısının görüşmeleri için hep birlikteyiz. İnşallah güzel bir yazıma ve güzel bir düzenlemeye vesile olacak görüşmeleri hep birlikte yaparız.

Değerli arkadaşlarım, yöneten ve yönetilenin bulunduğu her yerde yöneten ile yönetilenler arasında mutlaka bir sorun doğar. Yöneten ile yönetilen arasında hükmetme gibi bir eşitsizliğin olduğu yerde ise bu sorun daha ciddi bir boyuta ulaşır. Yöneten, devlet gibi bir organizasyon içerisinde ise ve yönetilenler de birey ise sorun had noktaya ulaşır. İşte, hukuk devletleri, modern diye tanımladığımız devletler yöneten ve yönetilen arasındaki bu eşitsizliği giderebilmek için “Hukukun üstünlüğü” gibi bir kavram geliştirmiştir, “İnsan hakları” gibi bir kavram geliştirmiştir, “İyi yönetim, yönetişim” gibi bir kavram geliştirmiştir. Bunun yanı sıra da, vatandaşın kötü yönetime karşı korunabilme, vatandaşın hakkaniyetli bir yönetilme ihtiyacını karşılamak üzere “kamu denetçiliği” dediğimiz olay yasal düzenlemeler hâline gelmiştir. Tabii ki bu noktaya ulaşabilmek kolay bir iş değildir, ancak kültür ve medeniyet seviyeleri belirli bir aşamaya gelmiş olan milletler bunu başarabilir. Nitekim Osmanlı İmparatorluğu’nun o muhteşem yüzyılından sonra geriye doğru gidiş süreci içerisinde var olan değerlerini Osmanlı’nın himayesine sığınmış İsveç Kralı fark ediyor, biz fark edemiyoruz. İsveç Kralının, aldığı değerleri kendi ülkesinin millî ve manevi değerlerine yansıtarak ortaya koymuş olduğu ombudsman, aşağı yukarı bir üç yüz yıl civarında Kara Avrupası’nda önce, daha sonra da dünyanın değişik ülkelerinde dolaştıktan sonra nihayet vatani asliyesine yani doğduğu topraklara, doğduğu medeniyete, doğduğu kültüre geri dönüyor. Geri dönüyor ama bir sıcak karşılama da görmüyor, kapıda aşağı yukarı bir on beş yıl bekliyor, 1997 yılından itibaren Türkiye bunu bir başarı olarak, bir insanlık değeri olarak, vatandaşları kötü yönetime karşı, insan haklarına aykırı uygulamalara karşı, hukukun üstünlüğü ilkesine karşı, eşitsizliğe karşı güvenilecek bir liman olarak sığınabilme imkânını elde edemiyor. Bugün, işte, öyle bir hukuki değeri, öyle bir insani değeri, öyle bir evrensel değeri hukukumuzda kazandırmak için buradayız. Ben çalışmaların hayırlı olmasını temenni ediyorum ve Milliyetçi Hareket Partisi olarak zaten özü bizde olan ve milletimizin her ferdinin, aralarında hiçbir ayırım gözetilmeksizin en iyi yönetime layık olduklarının inancı ile ve “ombudsman” ya da “kamu denetçiliği” kavramının da buna hizmet edeceği düşüncesiyle prensipte bu kanunu desteklemekteyiz.

Değerli arkadaşlarım, sözlerimin başında “Devlet ile vatandaş arasında mutlaka sorun olur.” demiştim ve sorun vardır, dünyanın bütün ülkelerinde vardır bu ama bu sorunu adil bir şekilde halleden ülkeler hukuk devleti olabiliyor ve vatandaşlarının mutluluğunu temin edebiliyor ya da vatandaşlar devletin yönetiminden mutlu olabiliyorlar. Bunu gerçekleştirebilmek için de hukuk devletlerinde idarenin her türlü eylem ve işlemi yargı denetimine tabi tutuluyor ve yargı da mutlaka

ama mutlaka bağımsız ve tarafsız bir kimlikte ortaya çıkıyor. Şimdi ülkemizde bunun var olduğunu söylemek, sanıyorum, hiç kimsenin gönül rahatlığıyla ifade edebileceği bir düşünce olmayacaktır. Türkiye’de bir hukuk devleti sorunu vardır, Türkiye bir yargı bağımsızlığı sorunu vardır, Türkiye bir yargının tarafsızlığı sorunu vardır. Bunu halledememiş bir durumda iken ombudsmanın, işin tabiatı gereği verdiği kararlar, yazdığı raporların etkinliği olmayan bir müessese olarak hukukumuzda kazandırılmasının ne gibi faydası olacaktır, iyi yönetime, hakkaniyetli yönetime bakış açımız açısından?

Efendim, orası kötü, hukuk devletinde arızamız var, hatamız var, yargıda hatamız var, eksiklerimiz var, vesaire, bunu da yapiverelim demek, “Bunu da yanlış yapiverelim.” anlamını taşımaktadır. İşte biz o yanlışların yapılmaması için, maddeler çerçevesi içerisinde, Komisyonda ve Genel Kurulda düşüncelerimizi ifade edeceğiz. Umuyoruz, halis bir niyetle söylediklerimiz dinlenir ve akıl ile mantık ile vicdan ile değerlendirilir. Eğer halis bir niyetle dinlenilmez, akıl, mantık ve vicdan yerine çoğunluk parmağıyla değerlendirilmeye kalkılırsa bu kanunla elde edilmek istenilen amacın tam tersi ortaya çıkmış olur. Değerli arkadaşlarım, bununla ilgili örnekler de vardır. Ben çok fazla polemige de girmek istemiyorum.

Şimdi, Türkiye’de, iyi yönetimi oluşturabilmek için ve kamu yöneticilerinin belirli mesleki davranışlarının etik kurallara uydurulabilmesi için bir Etik Kurulu kurulmuştur. Böyle bir Etik Kurulu vardır, Başkanı da vardır ve kadrosu, vesairesi de vardır. Kaç yıl oldu bilmiyorum ama 2007’den önce kurulduğunu hatırlıyorum. Bu Etik Kurulu bir tek karar vermiştir şimdiye kadar, o da Aytaç Durak Milliyetçi Hareket Partisine geçtikten sonra yapmış olduğu bir işlemle ilgili, ondan başka bir kararı yoktur. Türkiye’nin kamu kurumlarının etiği bu kadar mıdır, bundan mı ibarettir? Aytaç Durak, Milliyetçi Hareket Partisinden, Adanalıların sevgisiyle, saygısıyla oylarını alarak Belediye Başkanı olmuştur, ondan önce de farklı partiler de olmuştur, Adalet ve Kalkınma Partisinde de olmuştur. Yetmiş beş yaşına gelmiş bir insandır. Yetmiş beş yıllık ömrü boyunca bu anlayışa göre etik davranıyor, Milliyetçi Hareket Partisine geçtikten sonra etik davranmıyor. Böyle bir çarpıklık, böyle bir varoluş nedenine aykırılık, kurulun adıyla böyle bir etiksizlik olabilir mi? Şimdi ombudsman da böyle bir iş yapacaksa niye kuralım kardeşim, kurmayalım bunu. Niye devlet üç beş kuruş parasını çarçur etsin sağa sola? Değerli arkadaşlarım, yaptığımız işin nereye varacağını elbette ki hepimizin bilmesi gerekmektedir.

İkinci bir örnek: Şimdi hukuk devleti, vesaire diyoruz. Artı idarenin tüm eylem ve işlemlerinin hukuka tabi olduğunu ifade ediyoruz. Hukuk devletinin de demokrasi için var olması gerektiğini ifade ediyoruz. Demokrasinin de halkın kendi kendini yönetimi olduğunu ifade ediyoruz. Ama yapılan bir uygulama ile halkın yerel seçimlerde kendi hizmetlerini, mahalli hizmetlerini seçsin dediği belediyelerin hepsini bir çuvala doldurup, büyükşehir belediyesi kuracağız diye hukuku,

anayasayı, kanunları, yerel yönetim yasalarının hepsini ortadan kaldırıp İçişleri Bakanlığı genelgesiyle... Sayın Bakanım, bundan muhtemelen haberiniz yoktur, Adalet Bakanı olarak haberiniz olsa mutlaka bunun yanlışlığını siz de vicdanınızda tartarsınız.

Şöyle bir genelge çıkarıyor İçişleri Bakanlığı: Ben ileride büyükşehir belediyeleri kanunu çıkaracağım. Bu kanunda da 7-8 tane büyük ili büyükşehir yapacağım. Artı mevcut büyükşehirde bulunan belde belediyelerini de yeniden düzenleyeceğim. Bunu yapana kadar bu büyükşehir sınırları içerisinde bulunan belediye başkanları, belediye meclis üyeleri, bu beldelerin seçmiş olduğu halkın yöneticileri kamu mallarını satabilir, gereksiz imar düzenlemesi yapabilir, belediyenin mallarını değeri bulmadan elden çıkarabilir, işe adam alabilir, vesaire yapabilir. Ben bunların bütün yetkilerini aldım elinden, valinin onayına bağladım. Yetkiyi almıyor da bütün işlemlerini valinin onayına bağlıyor. Sayın Bakanım, Türkiye’de işte bu kadar vali var, bu kadar da belediye başkanı var, belde belediye başkanı var. Bu valilere belde belediye başkanlığı yaptırarsanız valilik makamından alın, onlara ayrı bir iş yaptırılın. Bu belediyelerin seçtiği, bu beldelerde yaşayan insanların güvendiği kişilere siz nasıl güven duymuyorsunuz? Nasıl onlardan “Suiistimal yapacaktır, kamu zararına sebep olacaktır.” gibi gerekçelerle ellerindeki halkın verdiği yetkiyi alabiliyorsunuz? Şimdi bu olduğu gibi, başlı başına bir anayasa ihlalidir, bir hukuk ihlalidir, hukuk devleti ihlalidir. İdari yönetimde merkezî yönetim ile ademimerkeziyet yönetimi arasındaki dengeyi ortadan kaldıran vahim bir durumdur, bu bir dikta yönetimidir, bu bir dikta anlayışıdır. Şimdi bu anlayışla bir de ombudsman kurarsak, bu ombudsman da bu kanunda öngörüldüğü gibi, en sonunda salt çoğunlukla, o da olmazsa gelenlerin çoğunluğuyla seçilirse vay bu vatandaşın hâline. Kadıya şikâyetle gidecek, kadı suçlu. Nasıl olacak bu? Yani vatandaşın hakkaniyetle yönetilme, kötü yönetime karşı korunma, insan haklarını koruma diye ifade ettiğimiz ombudsmanın üç görev alanında siyasallaşmış bir ombudsman, partizan bir ombudsman Meclis tarafından seçildiğinde vatandaşın bu haklarını koruyacak başka bir merci nereden bulacak? Yani ombudsmana karşı da vatandaş koruyacak bir mekanizma yaratmamız gerekecek. Dolayısıyla bu iki örnekten hareket ettiğimiz zaman, eğer hakikaten iyi niyetliysek, eğer hakikaten bizim vatandaşlarımız devletin kötü yönetimine, devlet memurlarının kötü muamelesine, hakkaniyetsiz uygulamalarına ve insan hakları ihlallerine neden olan davranışlarına karşı koruyucu bir mekanizma geliştirecek isek o takdirde elbirliği yapmamız gerekmektedir. Parmak üstünlüğüne dayalı vahşi bir değer yerine vicdanı bir değerde buluşmamız gerekmektedir, hakkaniyete uygun bir değerde buluşmamız gerekmektedir ve bu değerlere ulaşabilecek bir yasayı milletimize sunmamız gerekmektedir.

Tabii, bu konuyla ilgili, maddelerinde ciddi değişiklik önergelerimiz var ama özü itibarıyla doğru olan bu yasayı prensip itibarıyla destekleyeceğimizi ifade ediyorum. Ancak maddelerindeki, kesinlikle siyasallaşan ya da siyasallaşmaya müsait bir ombudsmanın, Türkiye’de sorun çözmek

yerine başlı başına sorun teşkil edeceğine inandığımız için, buna ilişkin doğru bildiğimiz önerileri sizlerle paylaşacağız diyor, hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Sayın Bal, çok teşekkür ederim.

Şimdi söz Yahya Akman'da. Bu konuda epeyce emeği var, yakından bildiğim için onu söyleyeyim.

Buyurun Yahya Bey.

YAHYA AKMAN (Şanlıurfa) – Sayın Başkanım, Sayın Bakanım, Anayasa Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli basın mensupları; Başkanımızın da ifade ettiği gibi, gerek yapmış olduğum uzun süreli milletvekilliği nedeniyle gerekse üstlendiğim bu aradaki görevler nedeniyle, belki mevcut heyetteki Sayın Bakanımız ve Başkanımız dâhil olmak üzere en fazla mesai sarf etmiş olan arkadaşınızım. 21'inci Dönemdeki, Sayın Bal'ın da bir dönem üyesi olduğu Hükûmet tarafından Meclise sevk edilen tasarıdan bu yana bu konuyla ilgiliyim. Yapılan aşağı yukarı bütün uluslararası toplantılara da katılmış bir arkadaşınızım, son, ocaktaki toplantı hariç olmak üzere, herhâlde hatırlanmadık o toplantıda. Diğer bütün toplantılara, Nevşehir'deki, İstanbul'daki, Belçika'daki, Çek Cumhuriyeti'ndeki ve değişik ülkelerdeki ombudsmanlıkla alakalı toplantılara katılmış, “Nikiforos Diamandouros” diye Avrupa ombudsmanı olarak en başarılı ombudsman unvanıyla nam salmış, yıllardır o görevi yapan zatla da yakın tanışmış, bu konuları görüşmüş bir arkadaşınızım.

Tabii, değerli arkadaşlar, Sayın Bakanımız olsun Komisyon Başkanımız olsun, konunun geçmişiyile alakalı ifadelerde bulundular, ben bunu tekrarlamak istemiyorum. Ben bunu şuna benzetiyorum zaman zaman: Türkiye'de bir maden vardır, bu madeni siz işletmiyorsunuz, işte bunu dışarıya ihraç ediyorsunuz. Bir süre sonra işlenmiş bir mamul olarak, bedeller ödeyerek, para ödeyerek bunu tekrar ithal ediyorsunuz. Ombudsmanlığı ben birazcık buna benzetiyorum. Fakat şu günkü şekli - iftiharla söylemem lazım- bugün son, Bakanlığımızın sevk ettiği şekli itibarıyla tamamen yerli malı bir tasarı olduğunu da ifade etmek lazım. Çünkü belki de bu yaşamış olduğumuz serencam, Anayasa Mahkemesi iptalleri, Cumhurbaşkanlığından yapılan iadeler, Türkiye'de yapılan kamuoyundaki tartışmalar ve Meclis tartışmaları ve Türkiye'nin demokratikleşme olarak, son olarak geldiği nokta itibarıyla düşündüğümüzde, gerçekten artık mükemmele yakın bir ombudsmanlık modelini Türkiye benimsemek üzere diye söyleyebiliyorum. Tabii, bu benimsediğimiz ombudsman modeli Avrupa'da ve dünyanın çeşitli yerlerinde yaklaşık 100 civarında ülkenin kabul ettiğinin bir kısmına çok benziyor, bir kısmıyla bazı ayrılıkları var, aykırılıkları var; gerek seçim usulleri itibarıyla gerek işte kimisinin atanması, devlet başkanıyla ilişkilendirilmesi, Hükûmetle ilişkilendirilmesi, Meclisle ilişkilendirilmesi. Benzeri modelleri düşündüğünüz zaman, bana göre, en olabilecek demokratik, en tarafsızlığını muhafaza edebilecek nitelikteki bir model olarak benimsenmiştir ve “parlamentar

ombudsmanlık” ismini verebileceğimiz bir modeli biz bugün bu tasarıyla kabul etmiş olacağız, kabul edecek olursak. O anlamda, özellikle geçen dönemden de yani geçen Meclise sevk edilen tasarıdan bu yana da müspet anlamda bazı değişiklikler yapılmış olduğunu söylemeliyim.

Bu yapılan değişiklikleri çok kısaca söylemek gerekirse bana göre, daha önce bir kurul öngörmüştük önceki tasarıda. Yani 10 denetçi, başında başdenetçinin olduğu bir kurul öngörmüştük. Bu kurulun toplanmasını, kurul olarak karar vermesini öngörmüştük. Bizim memleketimizdeki heyetlerin toplanması, karar alması, bu mekanizmaların bir kısım zorlukları ve mahzurları düşünüldüğünde, şu anda daha mobilize, daha hızlı hareket edebilecek yani bir denetçinin rapor hazırlayıp başdenetçinin onayına sunduğu, başdenetçinin de bunu başdenetçilik kurulu adına yayınladığı veya işte kurumlarla bu anlamda ilişkiyi sürdürdüğü bir yapıdan söz ediyoruz. Kanaatime göre bu yeni yapılan yapılanma, bunun daha seri çalışması neticesini getirecektir. Kurul yerine başdenetçilik müessesesi getirilmiştir. Yani baştaki kişiye daha çok konu endekslenmiştir. Bu biraz da doğrudur. Yani bir kısım Avrupa modellerinde de bu böyledir. Çünkü o kişi, bildiğiniz üzere, yani ülke içerisinde son derece saygın olarak kabul edilen, konusuna vâkıf, belli bir yaşa gelmiş bir insan olduğu için biraz da kişilik karizmasıyla, kamuoyundaki algısıyla bu kamu denetçiliğini saygın hâle getirebilecek olan kişidir. İnşallah, böyle bir kişiyi bulup başdenetçi de yaparız. Tabii, yine, o kişinin karizmasıyla beraber, bu müessesenin saygınlığıyla beraber, Parlamentoyla ilişkilendirilmiş olmasıyla beraber buranın vermiş olduğu kararların kamuoyu üzerinde meydana getireceği etki ve tesirlerin daha fazla olacağı, daha ciddi olacağı varsayılmıştır yani bunun böyle olduğu öngörülmüştür. Bu anlamda, ben, yeni şeklin iyi olduğunu düşünüyorum. Fakat tabii bazı ufak tefek redaksiyon değişiklikleri mahiyetinde olan veya benim tespit ettiğim, şahsen eski tecrübelerden kaynaklanan üç beş tane eksiğin giderilmesi gerektiği de kanaatindeyim. Öyle zannediyorum ki Sayın Bakanım, bir alt komisyon kurarsak, kısa bir çalışmayla bunları da tasarıya monte ettiğimiz zaman en mükemmel şekliyle bir ombudsmanlık yaşamız olmuş olacak.

Değerli arkadaşlar, konuşmalar sırasında ifade edildi. Anayasa’da yapmış olduğumuz 74’üncü maddedeki değişiklikten sonra esasında bu zaruret hâline geldi, uyum yasası hâline geldi.

Tam bu aşamada Sayın Kart’ın bir itirazına cevap vermek istiyorum: Ben demin de ifade ettim. 21’inci Yasama Döneminde Meclise geldiği zaman da bu bir Avrupa Birliği müktesebatı olarak önümüze gelmişti, diğer dönemlerde de bu böyleydi. Hâlihazırda, yine bildiğimiz kadarıyla Avrupa’nın yayınlanan bütün raporlarında Türkiye’nin ev ödevleri arasında önemli bir madde ombudsmanlık maddesidir. Dolayısıyla bunun iki sene önce yapılmış olan Anayasa değişikliğiyle doğrudan ilişkilendirilmesi veya yeni yapılan Anayasa çalışmaları sırasında bir kısım maddelere dokunulur mu dokunulmaz mı tartışmasıyla ilişkilendirilmeleri kanaatime göre son derece yanlıştır. Bunun o konuyla hiçbir alakası yoktur. Parlamenteoya geldiği her dönemde veya konuşulduğu her

dönemde Türkiye'deki aşağı yukarı bütün siyasi partilerin mutabakat hâlinde benimsemiş olduğu bir konudur ombudsmanlık, kamu denetçiliği konusu. Her ne kadar benzer görevler ifa eder, gerek Parlamento içerisinde gerekse Parlamento dışında bir kısım kurumlar var ise de ben buna çok özel bir yer izafe edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Hayalimdeki konu şudur, onu da sizlerle paylaşmak istiyorum: Malumunuz olduğu üzere, bir tarihte, Türkiye'de Millî Güvenlik Kurulu vardı, yeni yapısından evvel, Sayın Bakanımızın şu andaki üyesi olduğu kuruldan evvel. Bu tavsiyelerde bulunurdu ve bu tavsiyeler, âdetâ insanların dışını sıkarak tavsiye ettiği manalara gelirdi. Yani o tavsiyeler yapıldığı zaman, sıkıysa gereğini yerine getirmeyin anlamında tavsiyeler gibiydi. Şimdi, bunun, bu kurumun Avrupa'daki bir kısım işleyişlerindeki tavsiyelerin de aynı manaya geldiğini biliyoruz. Özellikle İsviçre örneğinde, bir kısım İskandinav örneklerinde, başdenetçi zayıf olan vatandaşın hakkını güçlü olan kamuya, devlete karşı müdafaa ettiği zaman, yargı kurumları da dâhil olmak üzere bir tavsiye kararı verip bunu kamuoyuyla paylaştığı zaman, sıkıysa o yargıç, o kamu görevlisi, o genel müdür, o müsteşar bunu uygulamasın. Bizim, şimdi, bu anlamda buradaki şeyde de "öneri" kelimesini kullanmışız, anlam olarak ona yakın bir kelime yani teklif, tavsiye, ona yakın bir kelime. Bu teklif ve tavsiyeyi sayın başdenetçi yarın yaptığı zaman, ben inanıyorum ki Türkiye'de de daha önceki Millî Güvenlik Kurulunun yapmış olduğu tavsiyeler gibi etki yapacağını ve bu kurumun ölü doğmayacağını yani tam tersine, güçlü bir denetim mekanizması olacağını, ülkenin demokratikleşme adımlarıyla beraber, hızlı demokratikleşmeleriyle beraber bunun da çok önemli bir adım olacağını şahsen düşünüyorum Sayın Başkanım. Bu aşamada detaylara çok girmek istemiyorum. Bazı, dediğim gibi, olumlu anlamda, eski tasarıyla kıyasladığımız zaman değişiklikler var fakat ben şimdilik bununla yetiniyorum.

Sayın Bal'a da bir cümleyle bir cevap vermek istiyorum. Sayın Bal'la uzun süredir milletvekili olarak arkadaşız, hukukumuz da var. Bir siyasallaşmadan söz etti. Yani bunu ben biraz doğru bulmuyorum. Hükûmetle ilişkilendirilse bir miktar siyasallaşmadan söz edilebilir ama mensubu olmakla gurur duyduğumuz Türkiye Büyük Millet Meclisine yani Türkiye'deki en üst kurumla bir şekilde ilişkilendirilmek, bütçenin Meclisten karşılanması, Meclisteki iki tane denetim komisyonuyla, başta Dilekçe Komisyonu olmak üzere ilişkilendirilmiş olması hiçbir suretle bu kurumun siyasallaşacağı anlamını taşımaz, tam tersine, ona özel bir onur ve anlam katar yani kanaatim bu. Tabii, benzer eleştirileri, Sayın Bal ve diğer bir kısım muhalefetteki arkadaşlardan işittik. Ne zaman işittik? Geçtiğimiz Anayasa değişiklikleri yapıldığı zaman, Anayasa Mahkemesine üye seçimiyle ilgili Meclise çok isabetli bir şekilde üye seçme hakkı tanıdığımız zaman da benzer eleştiriler işittik. Yani ben bu kanaate de katılmadığımı ifade etmek istiyorum. Tam tersine, siyasi etkilerden uzaklaştırılmış - ki burada şu anki Dilekçe Komisyonu Başkanı arkadaşımız var- bir kurum olmasını arzuluyoruz. Ben iki dönem Dilekçe Komisyonu Başkanlığı yaptım, o zaman da hep ifade ettim. Kendimi bir muhalefet

milletvekili yerine koyarak o denetim vazifesini yapmaya çalıştım. Burada Meclisin nitelikli çoğunluklarıyla olabildiğince seçmeye çalışacağımız başdenetçi, hiç şüphemiz olmasın, tam bir tarafsızlık içerisinde, siyasi etkilerden uzak bir şekilde bu kararları verecektir. Kaldı ki -tekrar söylüyorum- bu kararlar idarenin yerine geçerek bir işlem ve eylem yapmak şeklinde değildir. Bu onlara tavsiyelerde bulunmak yani onlara yön göstermek ve kamuoyunu baskısını o kişiler üzerinde kurmak suretiyle vatandaşlara iyi davranmasını temin etmek.

Bakın, geçen dönem, şahsen benim de çorbada tuzum olan bir değişiklik dâhil ettik biz buraya. Nedir bu? “Tutum ve davranışlar” ifadesini 1’inci maddeye dâhil ettik ki yani zaman zaman öyle işler vardır ki idare bunu yazılı bir şekilde vatandaşa kötülük yapmaz veya yanlış işlem yapmaz. Yüzünü buruşturmak suretiyle, kötü davranmak suretiyle, duruşma saatlerini, otuz tane duruşma saatini aynı dakikaya koymak suretiyle ve benzeri şekilde örneklerini çoğaltabileceğimiz tarzda yani sizin şimdiki bizim idari mekanizmada, idare hukuku içerisinde telif edemeyeceğimiz, ifade edemeyeceğimiz şekilde birtakım tutum ve davranışlar, kişiler ortaya çıkar ki bunlara gerçekten bir tedbir alamazsınız. Niye? Yani disiplin cezası verseniz bunun disiplininde bir karşılığı yok, diğer türlü ceza verseniz orada bir karşılığı yok. Burada onu kamuoyuna teşhir etmek suretiyle kendine o kişinin ve kişilerin çekidüzen vermesini bu bahsettiğimiz ifadelerle temin etme imkânına sahip olursunuz. Dolayısıyla bu tasarı, tekrar ifade ediyorum, çağdaş bir tasarıdır, yani arkasında durduğumuz bir tasarıdır. Eğer bir alt komisyon kurulursa Değerli Başkanım... İnşallah, orada -bir kısım, ufak tefek bazı Meclis bürokratlarının da tespit ettiği ibare yanlışlıkları da var- onları da telafi edersek inşallah gürbüz gibi bir evladımız olur, yeni bir kurumumuz oluşmuş olur.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Yahya, Faruk Bal demeden konuşamaz mıydın? Yani hiç öyle bir yol yok muydu? Zati’alin ismini söylemeden de...

YAHYA AKMAN (Şanlıurfa) – Ama çok yumuşak bir vaziyette göndermede bulundum.

FARUK BAL (Konya) - Ben de yumuşak bir şekilde...

YAHYA AKMAN (Şanlıurfa) – O da sataşma sayılmaz yani.

BAŞKAN – Ne kadar yumuşak desen de işte...

Buyurun.

FARUK BAL (Konya) – Sayın Başkan, Sayın Akman’ın çok iyi niyetle ifade ettiğine ben eminim, çok iyi niyetle de kanuna katkıda bulunmakta olduğuna eminim. Ama beni ya iyi dinleyemedi ya da iyi anlayamadı. Kendimi iyi anlatabilmek için ifade etmişim.

Benim ifadem şudur: Türkiye’de olumsuz örnekleri vardır, Türkiye’de hukuk devletinin oluşmasına katkıda bulunmasını arzu ettiğimiz ombudsman, ondan daha etkili, hükmeden, karar veren

yargıda bir siyasallaşma ortaya çıktığına göre burada da olabilir, onu ifade ettim. Yargıda siyasallaşmayı ben söylüyorum, pek çok siyasi partinin mümessilleri de söylüyor ama Anayasa Mahkemesinin Sayın Başkanı da söylüyor, Haşim Kılıç Bey de söylüyor. “Yargı bizi kuşatmasın.” diyor. Haşim Kılıç söylediğine göre Anayasa Mahkemesi Başkanı olarak, bunda bir ciddiyet payı vardır. Arkasından Türkiye’de bir MİT olayını yaşadık, yargı, MİT olayı ve bu Meclise taşındı. Birtakım yargının “yargısal aktivizm” dediğimiz, hukukta böyle tanımlanan, yargısal aktivizm dediğimiz olayın yasamanın müdahalesiyle düzeltilebildiğine şahit oluyoruz. Nitekim MİT Müsteşarının, gerekmediği hâlde, kanunda o durum yazılı olduğu hâlde koruma altına alınabilmesi için yeni bir yasa çıkarılması o yargısal aktivizmin, siyasallaşmış yargısal aktivizmin nereye kadar gidebildiğini ortaya koyuyor. Şimdi bu örnekleri çoğaltmak mümkün.

Belediyelerle ilgili idarenin almış olduğu genelge. Bunların hangisinin hukuk devletiyle, iyi yönetimle, yönetimle alakası var? Bunlar kötü örnek. Etik Kurulunu anlattım. Belki yedi sekiz yıl olmuş kurulalı Yahya Bey, bir tane karar almış. Bunlara ne kadar para ödendi, ben merak ediyorum yani, ne kadar bu başkanlara para ödendi, ne kadar bunlara harcama yapıldı? O da bir tek Milliyetçi Hareket Partisinin Büyükşehir Belediye Başkanı hakkında alınmış bu karar; o da haksız bir karar, yanlış bir karar, bizatihi etiğe aykırı bir karar. Şimdi, büyükşehir belediyesi var 16 tane. “Yeni büyükşehir belediyeleri kuracağız.” diyorsunuz. Bunlar hukukun korunması altında olması gerekir, değil mi? Belediye başkanlarının önce hukukun korunması altında olması gerekir. Ama Adanalıların seçtiği belediye başkanı seçildikten üç ay sonra görevden alındı, iki ayda bir görevden alınıyor. Bu nasıl olacak arkadaş?

Şimdi, bu örnekleri var iken ombudsmanın seçiminin Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından önce üçte 2, sonra üçte 2, olmazsa salt çoğunluk, olmazsa gelenlerin çoğunluğuna bağlar isek, bunun nihayeti, bunun uygulamasının sonucu, iktidar çoğunluğu canı isteyene kadar katılmaz, canı istediği zaman da istediği adamı seçer. İsteddiği adamı seçtiği zaman Etik Kurulu Başkanı gibi ki siz biliyorsunuz, ben ismini telaffuz etmek istemiyorum. O kararı veren Etik Kurulu Başkanı şu anda Mecliste, değil mi?

YAHYA AKMAN (Şanlıurfa) – Sadece bir karar vermişse işlevsiz demektir.

FARUK BAL (Konya) – Evet, şimdi bir tavsiyede bulunacak bir ombudsman ortaya çıkacaksa bu yanlış.

O zaman bunu akla uygun, hakkaniyete uygun bir şekilde seçmek gerekir. Ombudsman demek -kamu denetçiliğini filan bir kenara bırakalım- bizim kültürümüzde akil adam, aklıselim adam, ak sakallı adam gibi sıfatlara layık olması lazım. Bunun için de hepimizin kabul edeceği bir insan olması lazım, üzerindeki siyasal görüntü ortadan kalkması lazım. Benim anlatmak istediğim buydu. Sanırım Yahya Bey bunları biraz farklı anladı, düzeltmek istedi.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Bal, tam beni tarif ediyorsun, sakal bölümü hariç tam beni tarif ediyorsun bence.

Şimdi, biliyorsunuz, bizim AK PARTİ’de parti ombudsmanı olarak ilk ombudsman benim, onu da söyleyeyim de tecrübem var.

Ali Özgündüz, buyurun.

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Değerli arkadaşlar, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben de bu yasanın hayırlı olmasını diliyorum ama Sayın Akman, “Mükemmele yakın bir model.” dediniz ama bana göre acemice, ne yazık ki acemice. İnşallah mükemmele yakın hâle getireceğiz.

YAHYA AKMAN (Şanlıurfa) – Alt Komisyon kuralım, ustalardan destek alalım Sayın Özgündüz.

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Tabii, destek veriniz çünkü biliyorsunuz ombudsmanlık kurumu... Şimdi, diyorsunuz ki: “Efendim, orijinali bizdeydi, gitti geldi.” Orijinali bizdeyken idari yargı yoktu. Değerli arkadaşlar, idari yargının olmadığı ülkelerde, sistemlerde bu ombudsmanlık kurumu sağlıklı işlemektedir. Nitekim Fransa’da idari yargı olduğu için de –Hocam, bildiğiniz gibi- sağlıklı işleyememektedir. Efendim, “Mükemmele yakın.” diyorsunuz, askerî TSK faaliyetlerini kapsam dışında tutuyorsunuz. Değerli arkadaşlar, bu ombudsmanlık kurumu temel olarak idarenin işlemlerini denetleyen, hakkaniyete, hukuka uygun olup olmadığını denetleyen bir kurum olacaktır. Fakat siz idarenin içinde yer alan Türk Silahlı Kuvvetlerini bunun dışında tutarsanız burada çok ciddi bir sıkıntı var, sakat doğar. Yasama ve yargının dışında olması doğaldır çünkü idarenin bir parçası değil bu kurumlar bildiğiniz gibi. İdare, yürütmeye bağlı olan fakat siyasal olmayan kamu görevlilerini, örgütü ifade eder. Türk Silahlı Kuvvetleri idarenin içindedir. Yani siz Uludere olayını... Uludere olayı bir sırf askerî faaliyet mi, değil mi? Bu sizce nedir? Sayın Akman, siz ombudsmanınız, Uludere olayı geldi, sırf askerî faaliyet mi, değil mi? Nasıl değerlendireceksiniz? Bakın, daha baştan ölü doğmuş, gördünüz mü? Hayır, söyleyin o zaman. Bakın, cevabınız yok.

YAHYA AKMAN (Şanlıurfa) – Yani ben de karşıydım ayrı bir şey. Geçtiğimiz dönem çıkardığımız tasarıda yoktu.

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Karşıysanız o zaman söyleyin. “Bu mükemmele yakın.” Falan filan demeyin. Yani kamuoyuna karşı şey yapmayın lütfen. Dolayısıyla ölü doğan bir tasarıdır. Amacına hizmet etmez.

Bir başka şey, bakın, İsveç’te 4 tane ombudsman var. Başka ülkelere örnek veriyorsunuz. İngiltere’de yönetim ombudsmanı var, İskoçya ombudsmanı var, Galler ombudsmanı var, sağlık

hizmetleri ombudsmanı var, konut birlikleri ombudsmanı var, hapishane hizmetleri ombudsmanı var. Gelin bunu mükemmel hâle getirelim. Gelin, AKP'nin haksız uygulamalarına karşı bir ombudsman oluşturalım, yargıyı koruma ombudsmanı oluşturalım, efendim, kamu emekçilerinin haklarını koruma ombudsmanı oluşturalım, atanmayan öğretmenlerle ilgili ombudsman oluşturalım. Böyle olursa, yani tabii bunlar uç örnekler belki ama yani beklenen amaca o zaman hizmet edilmiş olur. Yoksa bu hâliyle sadece bir fantezi olur. “Avrupa Birliği müktesebatında zorunluyuz, çıkaracağız. E, Anayasa’ya da koyduk, çıkaralım.” O zaman “Hayırlı olsun.” deriz ama amaca hizmet etmez.

Değerli arkadaşlar, Sayın Bakan -ayrıldı gerçi ama- diyor ki: “Hukuk devletinin gelişmesine katkıda bulunmak üzere bu kurum faaliyet gösterecektir, bireylerin hak ve özgürlüklerini koruyacaktır.” Ombudsman atayacak kişinin hukuk eğitimi almasını bile zorunlu görmüyorsunuz. Bir önceki tasarıda vardı, çıkarmışsınız. Hukuk eğitimi almayan, insan hakları eğitimi almayan ne anlar hakkaniyetten, hukuktan beyler? Lütfen, ne yapmaya çalışıyorsunuz?

ŞUAY ALPAY (Elâzığ) – Bu konuda çok şey söylemek mümkün Ali Bey.

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Ne yapmaya çalışıyorsunuz? Hukuk eğitimi almayan, efendim, yurt dışında bir eğitim almış, diyelim business eğitimi almış gelmiş burada bir bankanın on yıl CEO’su olan kişiyi ombudsman atadınız. Bu adam ne anlar hakkaniyetten, idareden, yönetimden? Getirdiğiniz düzenleme böyle. Özel sektörde dâhil on yıl faaliyet gösteren bir adam atanabilecek. Yani neresi mükemmel?

Değerli arkadaşlar, gelin bunu Grubumuzun Komisyon sözcüsü Sayın Kart’ın da dediği gibi alt komisyona havale edelim, gidelim araştıralım. Gerçekten ihtiyaç var mıdır? Vardır. Şu anda idarenin birçok haksız tutum ve davranışları, eylemleri vardır. İnançsal ayrımcılık vardır, cinsel ayrımcılık vardır, siyasal ayrımcılık vardır. Bu konularda vatandaşın hakkını, hukukunu koruyacak gerçekten bir kamu denetçisi Türkiye’nin ihtiyacıdır. Hele bu dönemde, AKP’nin bu kadar haksız uygulamaları olduğu bir dönemde çok daha fazla ihtiyaçları olduğu için istiyoruz, onun için istiyoruz. Ama iyisini yapalım. Konu alt komisyona gelsin. Maddelerle ilgili birçok eleştirimiz var, o ayrı bir mesele. Mesela seçimine, siz “Üçte 2 nitelikli çoğunluk, olmazsa salt çoğunluk.” demiştiniz. Görevden alınması belli değil, acemice. Nasıl görevden alınacak? Nisap belli değil, koymamışsınız. Nisabı belli değil. Yani üçte 2 seçilen adamı Genel Kurul salt çoğunlukla mı alacak? Bir önceki tasarıda yüzde oy ve salt çoğunluk demiştiniz, bu sefer yok. Hayırdır, niye çıkardınız? Yemin metnini çıkarmışsınız. Cumhuriyetin temel niteliklerine, Atatürk ilk ve inkılaplarına, insan haklarına saygılı olma yönünü çıkarmışsınız. Hayırdır, ne oldu beş senede?

YAHYA AKMAN (Şanlıurfa) – Çok sade ve düzgün.

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Bakın, arkadaşlar, öyle değil. Lütfen... Yani yapalım, biz de katkı verelim. Dediniz ya: “Tecrübeli arkadaşlardan katkı alalım.” Vermeye hazırız sonuna kadar. Sonuna kadar katkı verelim ama iyi bir şey çıkaralım.

Efendim, bir başka şey, belli suçlardan mahkûmiyet. Şimdi, bakın “mahkûmiyet” diyorsunuz. Sivas davası katliamı sanığı olup zaman aşımı nedeniyle davası düşen adamlar bu yasaya göre ombudsman olabilir. Nasıl olacak? CMK 231’e göre hükmün açıklanmasının ertelenmesine karar verilen cinsel istismar suçundan, daha vahimi işkenceden, daha vahimi insanlığa karşı suçtan, efendim, göçmen kaçakçılığından, insan ticaretinden, hakkında hükmün açıklanmasının ertelenmesi kararı verilen kişi ombudsman olabilir. Bunu mu istiyorsunuz?

İDRİS ŞAHİN (Çankırı) – Bu suçların hiçbirisi geri...

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Bakın, olur mu iki yıl. Hayır, söylüyorum o zaman...

İDRİS ŞAHİN (Çankırı) – Cinsel istismar, işkence alt sınırı iki yıl mı ya?

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Bakın, cinsel saldırı iki yıl. 102’nci madde. Açın lütfen, Türk Ceza Kanunu.

İDRİS ŞAHİN (Çankırı) – Sen sadece bir söylemle tacizi macizi ayır...

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Bakın, cinsel saldırı, Türk Ceza Kanunu 102. Arkadaşlar, herkes hukukçu burada açsın okusun. İki yıllı ya yedi yıl arasında şeye tabi.

BAŞKAN – Ya adam mı yok seçilecek ya?

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Efendim, sizin getirdiğiniz şimdi yeni yargı reformu tasarısında üç yıla çıkarıyorsunuz.

BAŞKAN – Koca Türkiye’de adam mı bulamadık ya.

İDRİS ŞAHİN (Çankırı) – Çok uç örnekler veriyorsunuz.

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Hayır, uç örnek vereceğim çünkü olabilir. Eziyet suçu, 96’ncı madde, iki yıllı beş yıl arasında. Hükmün açıklanmasının ertelenmesine tabi.

İDRİS ŞAHİN (Çankırı) – O tür bir eylemde bulunan sadece GBT’inde olsa kamu kurumlarının hiçbirine yaklaştırılmaz yani.

BAŞKAN – Aynen öyle.

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Kime bağlı? Keyfe bağlı olamaz.

YUSUF BAŞER (Yozgat) – Geçmişte kime bağlıysa şimdi de ona bağlı.

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Geçmişte böyle bir şey yok ki. Yeni kuruyorsunuz, bunun da farkında değilsiniz. Bu kurum yeni kuruluyor beyler, ombudsman yok geçmişte.

YUSUF BAŞER (Yozgat) – Yapılan diğer kurumlarla aynı.

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Bakın, bu farklı bir kurum. Bakın, değerli arkadaşlar, bu yargıyla idarenin denetim-teftiş kurulu arasına getirilen özel bir denetim. Vatandaşın hakkını,

hukukunu koruyacak, hakkaniyete uygun devletin, idarenin hukuka oturmasını sağlayacak bir kurumdan bahsediyorsunuz, böyle bir kuruma atanacak bir başdenetçinin, bir kişinin –Sayın Akman diyor ya: “Akil adam, işte, o karizmada olacak kişi.”- şahsında şekillenecek bir kurumdan bahsediyorsunuz.

İDRİS ŞAHİN (Çankırı) – Bizim söylemek istediğimiz masanın etrafındakilerin hepsi hukukçu. Gelişigüzel insanlar değil. Türk Ceza Kanunu’nun ilgili maddelerini hepimiz biliyoruz.

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) - Arkadaşlar, biliyorsanız “Hükmün açıklanmasının ertelenmesine girmez.” diyemezsiniz.

İDRİS ŞAHİN (Çankırı) – Böyle bir eyleme karışanların asla ve asla böyle bir şeyle...

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Nereden biliyorsun? Hangi garantiyi veriyorsunuz? Teori kişilere bağlı olmaz arkadaşlar.

Şeyi söyleyin, Sivas davasında insan yakıp zaman aşımı nedeniyle davası bitenler, zaman aşımı nedeniyle düşen adam geldi aday oldu, ne yapacaksınız?

ALİ AŞLIK (İzmir) – Salt çoğunluk bir tane ırz düşmanını şeye koyacak öyle mi?

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Arkadaşlar, bakın kişilere bağlı bırakamazsınız siz. Kurum kuruyorsunuz, çocuk oyuncağı değil. Hukuk yaratıyoruz burada, yeni bir kurumdan bahsediyoruz. Efendim, “Biz yapmayız.” Sizin yaptıklarınızı gördük, neler yaptığınızı yani o yaptıklarınıza bakınca her şeyi yapabilme potansiyelini taşıyorsunuz. O yüzden de sıkıntılıdır arkadaşlar. Bunun mutlaka hukuka oturması gerekiyor.

Bir başka şey, öyle garip ki: Başdenetçi nasıl olacak? Başdenetçi olmak için müracaat eden kişiler komisyon tarafından seçilecek, adaylar Genel Kurula bildirilecek, oradan birinci, ikinci turda nitelikli çoğunluk, olmazsa salt çoğunluk. Komisyon neye göre adaylar arasında seçim yapacak? Yani kıstas ne, hangi kriter? “Başvuru adayları arasından 3 adayı belirler ve Genel Kurula sunmak üzere Başkanlığa bildirir.” Neye göre arkadaşlar? Kriter ne? 15 kişi müracaat etti -bu dilekçe komisyonu ve karma komisyon, insan hakları- 3 kişiyi neye göre belirleyeceksiniz?

BAŞKAN – CV’lerine bakacağız Ali Bey. Herhâlde bir şey verecek, bir dosya vermeyecek mi yani?

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Hocam, orada komisyon bu 3 kişiyi hangi nisapla belirleyecek o belli değil kanunda.

BAŞKAN - Komisyonun çalışma usulüne göre belirleyeceğiz.

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Salt çoğunluk değil mi?

BAŞKAN – Hayır, Sayıştay üyeleri nasılsa öyle herhâlde yani.

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Efendim, komisyonda 16-6-3-1. Bu ne demektir? AKP’nin dediği 3 kişi oraya gönderilecek.

YAHYA AKMAN (Şanlıurfa) – Şuanda RTÜK üyesi seçiliyor, Sayıştay üyesi seçiliyor. Bu seçimler yeni bir icat değil.

ALİ ÖZGÜNDÜZ (İstanbul) – Bakın, orada, Anayasa’da RTÜK üyelerinin biliyorsunuz iktidar ve muhalefet partilerinin şeyleri bellidir. Burada keyfidir. Bu şekilde siz boşuna Genel Kurula niye sunuyorsunuz? 3 adamı zaten belirlemiştiniz, seçsin gitsin. Nitekim biliyorsunuz diğer denetçileri komisyon öyle seçiyor. O da çok komik. “Komisyon denetçi için müracaat eden kişilerden kendisi 3 katı adayı belirler.” diyor, ondan sonra “Otuz gün içinde denetçi seçimlerini yapar.” Yani kendisi müracaatları ayıklayacak, 30 kişiye düşürecek, 30 kişiden sonra da onlar arasından 5 kişi denetçi seçecek. Bu komik yani, baştan seçin. Yani iki turlu, yalandan yani kamuoyunu şey yapmak için “Efendim, işte, biz ön eleme yaptık.” falan filan demenin bir anlamı yok.

Dolayısıyla Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; birçok hata, birçok acemilik, birçok ileride sıkıntı yaratacak hüküm vardır. Mutlaka alt komisyona giderek bu işin dört başı mamur bir hâlde, ülkenin hayrına olacak bir şekilde düzeltilerek komisyona gelmesi gerekir diyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Buyurun Mehmet Daniş.

MEHMET DANIŞ (Çanakkale) – Teşekkür ederim Hocam.

Sayın Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlarım, Bakanlığımızın değerli bürokratları, sayın basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum. Tabii söz konusu kurum yani kamu denetçiliğinin işlevi bugün bakıldığında bir yönüyle Dilekçe Komisyonunda ifa edilmiş gibi bir pratik var önümüzde. Sayın Yahya Akman komisyonumuzun iki dönem başkanlığını yaptı, o da buna biraz değindi. Bugün itibarıyla bakıldığında biz de bireysel başvuruları alıp idarenin eylem ve işlemleri doğrultusunda bunlarla ilgili işlem yapıyoruz yasanın ve İç Tüzük’ün bize vermiş olduğu yetkiler doğrultusunda.

Birkaç rakam vermem gerekirse, 2007 yılında 1.933; 2008’de 1.770; 2010’da 2.837; 2011’de 3.578; 2012 yılında ise şu anda beş aylık sürede 5.845 müracaat almış durumdayız. Farkındalık olduğunda, biraz kamuoyuna Dilekçe Komisyonunun yaptığı bazı çalışmalar yansıdığında hemen müracaatların arttığını görüyoruz. Tabii ki tasarı hem kamu başdenetçi ve denetçilerin seçiminde ve onların raporlarının Meclise, Genel Kurula sunumlarında Komisyonumuza görevler vermektedir. Bu yönüyle de komisyonumuz aslında tasarıyla ilgili bir komisyondur.

Tabii Dilekçe Komisyonunun pratiklerinin önemli olduğunu düşünüyorum. Bununla ilgili müsaadelerinizle birkaç konuyu dile getirmek istiyorum. Gerçekten özellikle İstanbul’da ocak ayında yapılan toplantıda gündeme gelen görüşlerin tasarıya dercedildiğini görmek çok önemli. Avrupa Birliği ombudsmanı ve Avrupa Birliğinden gelen diğer ombudsmanlar, Bakanlığımızın değerli bürokratları, yargının üst düzey temsilcilerinin katkılarıyla bir toplantı olmuştu. Benim özellikle

gündeme getirmek istediğim birkaç konudan biri kamu denetçisine, başdenetçisine resen işlem yapabilme yetkisi verilebilir mi diye komisyonun takdirlerine sunuyorum çünkü basın yoluyla veya kamuoyunda gündeme gelen bazı konularda müracaatı beklemeli mi yoksa beklemeden de resen kamu denetçisi harekete geçebilir mi? Bu tartışılabilir diye düşünüyorum. En önemli konunun da aslında... Şimdi, bizim Dilekçe Komisyonu olarak zaman zaman idareden isteklerimizin karşısında zorlandığımız dönemler oldu yani şunu ifade etmek istiyorum: Türk idari geleneğinde, bürokratik geleneğinde tavsiye niteliğindeki kararların ne kadar uygulama şansının olacağının da tartışılması gerektiğini düşünüyorum. Onun için, belki kamu denetçisinin, tavsiye niteliğindeki kararı uygulayan bürokratin bundan dolayı sorumlu olmayacağını eğer tasarının içine dercedebilirsek, koyabilirsek bu pratikte biraz kamu denetçisinin önünü açabilir, kararların uygulanabilir... Daha doğrusu dikkate alınmasında biraz daha ona, kararlarına güç verebileceğini düşünüyorum.

Yine, Dilekçe Komisyonu ile ilişkisi biraz daha güçlendirilebilir mi? Şöyle ki: Bazı konularda Dilekçe Komisyonu kendine gelen işleri kamu denetçisine havale edebilir mi? Çünkü kamu denetçiliğinde belli bir süre sonra ciddi bir uzmanlaşma olacak, bir birikim olacak. Dolayısıyla bu birikimden -200 tane sanıyorum uzmanı olacak- Dilekçe Komisyonu da istifade edebilir mi? Bunun tam tersi mesela sonuç... Kamu denetçisinin sonuç alamadığı bazı tavsiye kararlarını da komisyona havale edip, komisyonun desteğiyle yine bizim kendi usul ve esaslarımız çerçevesinde aynı konu üzerinden idareye baskı oluşturabilir mi? İki yönlü böyle bir ilişki kurulabilir diye düşünüyorum.

Yine, idari başvuru yollarının tüketilmesi... Şimdi, biz bunu pratikte yaşıyoruz. Bazı olaylar var ki gerçekten birey bize müracaat ediyor. Bakıyoruz, idari yolları tüketmemiş ama işin de aciliyeti var. Gerçekten uğranılan bir zarar var, devam eden bir zarar var. Dolayısıyla bizim hemen zaman zaman telefonla, faksla müdahale etmek durumunda kaldığımız olaylar oluyor. Dolayısıyla pratikte bunun da belki biraz işi kolaylaştırabileceğini yine ben takdirlerinize sunmak istiyorum.

Yine, bazı teknik şeyler var, onları muhakkak alt komisyonumuz değerlendirecektir. Yabancıların müracaatında vatandaşlık numarası olamayacağı gibi.

Yine, bu sırf askerî nitelikteki işlerle ilgili de uygulamacıların elini yani kamu denetçisinin etkisini güçlendirecek şekilde biraz belki müdahaleler edilebilir. Muhakkak alt komisyon bunları değerlendirecektir. Yine bizim bir önergemiz var eğer alt komisyonumuz takdir ederse.

Ben Sayın Burhan Kuzu'nun İstanbul Hukuk Fakültesinden öğrencisiyim, o zaman da çok adil, böyle hakkaniyetli ve tarafsız uygulamalarına şahidim, bugün de bana söz vermiş olmasıyla komisyonunuzda. Daha önce üyesi bulunduğum komisyonunuzda tekrar söz almak ve bu konuda düşüncelerimi dile getirmekten dolayı Sayın Başkanımıza ve siz değerli komisyon üyelerimize çok teşekkür ediyorum. Tasarının, inşallah, sizin çalışmalarınıza hayırlar getirmesini temenni ediyorum.

Sağ olun.

BAŞKAN – Sayın Daniş, geçen dönem de üyemizdi biliyorsunuz.

Sinan Oğan Bey, buyurun.

SİNAN OĞAN (İğdır) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; şimdi tabii öncelikle Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu bir tasarı. Türkiye'nin sizin de ifade ettiğiniz gibi Osmanlı'dan beri aslında Türklerden, Osmanlıdan çıkan bir kurum olmasına rağmen zaman içerisinde biz bunun kadrini bilememişiz. Bize daha sonra bu ombudsman olarak geri gelmiş.

Sayın Başkan, şimdi siz ifade ettiniz, dediniz ki, bir teknik düzeltme yapmak istiyorum: “Eski sosyalist bloka ait ülkelerde ‘prokuratura’ olarak geçmiş.” Türkiye'nin literatürüne bu yanlış geçmiş. Rusça “Prokuratura” “savcılık sistemi” demek Sayın Başkan. Onlarda ombudsman olarak da kullanılıyor veyahut da “upolnamochenii po pravam cheloveka” olarak kullanılıyor. Bunu teknik olarak da düzeltmek istedim. Şimdi, buradan şuna gelmek istiyorum: Bizde de nasıl tabir edilecek? Kamu denetçisi mi olacak, başdenetçi mi olacak, ombudsman mı olacak? Bu tür yeni kelimeler veya yeni kurumlar oluşturulduğu zaman, örneğin daha önce “tutsat” diye bir şey çıktı. Yeterince kullanılmadığı için “mortgage” olarak dilimize geçti. Şimdi siz buna istediğiniz kadar kamu denetçisi deyin, maalesef, dilimize yine ombudsman olarak geçecek. Dolayısıyla şimdiden bunu da düşünmekte fayda var. Tabii Türklerde bir aksakallılık kurumu var, keşke bunun adına “aksakal” diyebilseydik yani bu bizde...

YAHYA AKMAN (Şanlıurfa) – Ahilik de bir parça benziyor.

SİNAN OĞAN (İğdır) – Yani aksakallılık kurumu Türlerde var. Bu yakınlarda Bakü'de Türk dünyası aksakallar toplantısı olacak. Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri de Türkiye'nin aksakalı sıfatıyla oraya katılacak. Dolayısıyla, zannediyorum şimdiden de ombudsmanınızı da bulmuşsunuz. Öyle düşünüyorum.

Şimdi, atama şartlarını netleştirmek lazım Sayın Başkan. Burada Ali Bey'in de ifade ettiği hususlar hakikaten önemli. Alt komisyona havale edip... Yani bunun Türkiye'de saygınlığı olan bir kurum olması lazım. Bunun tavsiye kararlarının çok tartışılmaması lazım ve biraz da artık uzmanlaşması lazım. Dolayısıyla başdenetçinin altındaki denetçileri bir şema hâline getirip belli sahalarda uzmanlaştırırsak, çocuk sahasında örneğin, ne bileyim asker-sivil ilişkileri sahasında, inanç sahasında vesair. Dolayısıyla o alanlara ait yeni başdenetçi yardımcılarını ihdas edersek sanırım biraz daha uzmanlaşma olur ve kimin, neyi, hangi sahada görüşeceği belli olur. Aksi takdirde giden müracaatlar herkes tarafından görülecek ve bazen öyle olacaktır ki oraya ne bileyim hiç hukuk kökeninden gelmeyen veyahut da adaletle alakası çok fazla olmayan, iş sahasından veya eğitimden gelen insanlar da gelebilecektir. Bu da dolayısıyla süreç içerisinde yanlış tavsiye kararlarının da alınmasına sebep olacaktır. Bunun için ben bunun alt komisyona havale edilirken yapısının da yeniden

gözden geçirilerek biraz daha güçlendirilmesi ve uzmanlaşmayı biraz daha bu yapısal şemaya yansıtmak gerektiğini düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederim Sinan Bey.

Ayşe Hanım, buyurun.

AYŞE TÜRKMENÖĞLU (Konya) – Hocam, teşekkür ediyorum.

Öncelikle ben ombudsmanlık ya da bizim dilimizle kamu denetçiliği yasa tasarımızın ülkemize hayırlı olmasını temenni ediyorum. Çünkü daha öncesinde 2006 tarihinde, biliyorsunuz 28/9/2006 günlü ve 5548 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu o dönemin Cumhurbaşkanı tarafından veto edilmiş, Meclise gönderilmiş. Meclis tekrar kabul ederek göndermiş ve iptali için hem o dönemki ana muhalefet partisi Cumhuriyet Halk Partisi ve Cumhurbaşkanı tarafından Anayasa Mahkemesine dava açılmıştı Anayasa'ya aykırılık nedeniyle. Sonrasında biliyorsunuz anayasal referandum yapıldıktan sonra bu bir anayasal kurum hâline getirildi ve şu anda bizim yaptığımız Anayasa'ya uyum yasası. Yapmamız gerekiyor. Hani bazı arkadaşlar demişlerdi: “Aceleniz nedir, ne yapmaya çalışıyorsunuz. Kamuda tekrar kadrolaşmaya mı çalışıyorsunuz?” anlamında eleştiriler vardı. Bunun aslında bizim 2011 seçimlerinden sonra hemen ivedilikle gündemimize gelmesi gerekiyordu. Bence geç bile kaldı Hocam, onu özellikle söylemek istiyorum. Çünkü Kamu Denetçiliği Yasa Tasarısı, buradaki hukukçuların, hepimizin öncesindeki hayatımızda da sürekli gündemimizde olan ve çıkmasını beklediğimiz bir durumdu. Bunu özellikle belirtmek istiyorum.

İdarenin yargısal denetimi hukuk devletinin en büyük güvencesi olmasına rağmen her zaman istenilen sonuç belki doğamıyor, vatandaşları tatmin edici sonuçlar doğurmuyor. Bunu hepimiz hayatımızda yaşıyoruz. Kamu denetçiliği öncelikle vatandaşların temel hak ve özgürlüklerini koruması yine idarenin eylem ve işlemlerinin ve hakkaniyetin sağlanması açılarından yönetilenlerle yönetenler, devletle yurttaş ve kamu görevlileriyle halk arasındaki ilişkilerde önemli bir gelişme evresini simgeler. Modern devlette kamu hizmetlerinin yaygınlaşıp yoğunlaşması işlemler yerine getirilirken yapılan yanlışlara ilişkin yakınmaları da beraberinde arttırmıştır. Pek çok insan işlemlerde bürokrasiden, ihmal ya da kasıtlı şekilde hatalı uygulamalardan şikâyet eder durumdadır. Kamu denetçiliğindeki amaç... Belki bunların tamamını çözmek büyük bir ütöpik durum diye düşünüyorum, inşallah, keşke olsa. Bundan murat bu yakınmaları azaltmaya çalışmak, idari yargının bu konudaki eksikliğini ya da idari yargıdan doğan yanlışların da, tatmin edici olmayan sonuçların da vatandaşlar açısından bir anlamda denetimini sağlamak. Hepimiz bunu biliyoruz. Gelişmiş dünya ülkelerinde de başarılı örnekleri var kamu denetçiliğinin. Bu kurumun demokrasimizin gelişmesine de önemli katkılar sağlayacağına inanıyorum.

Fakat bu kamu denetçilerinin ya da başdenetçilerin hangi okul mezunu olacağı konusunda bir açıklama yok yani yüksekokul mezunu deniliyor. Burada ben de bazı kaygılarımı dile getirmek istiyorum çünkü idari yapıyı ve hukuk sistemini tam anlamıyla bilmeyen bir insanın kamu denetçiliğini yapması zor. Bu konuda da çalışmaların çok daha sağlıklı yürütülebilmesi için uzmanlık konularının da belirlenmesi diye düşünüyorum. Alt komisyonda bunlar tabii ki görülecektir. Ben sadece burada görüşümü belirtmek istiyorum. Alt komisyona havaleyle çok daha mükemmel bir hâle getirilebilir diye düşünüyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Şimdi değerli arkadaşlar, bu kanundan bahsederken, daha çok gündemin başında. Biz 2005'te bir kez çıkardık bu komisyondan, o zaman da başkandım. 2006'da 2'nci kez çıkardık. 2011'de 3'üncü kez bu komisyondan geçti, şimdi 4'üncü kez geçecek. Aynen böyle oylamalar moylamalar filan. Gördüğüm kadar, eğer bu yasa ilk hâliyle gelmiş olsaydı belki önergelerle düzeltilecek biçimde İç Tüzük'ün 77'nci maddesinin çalıştırılmasını da düşünürdüm. Biz o maddeyi niye değiştirdik? Yani "raporu benimseme usulü" dediğimiz, 4 kez bir komisyondan bir kanun geçmemeli. Yani eğer kanunun kendisi zaten sıkıntılıysa 10 kez de gelse o sıkıntıyı gideremiyorsun demektir. Fakat yeni ilaveler filan yapılmış, yapılmak isteniyor, önergeler filan da var, sistemde de birtakım şeyler yapmışlar. İktidar, muhalefet kesiminden de alt komisyon talepleri geldi. O zaman biz bunu bir alt komisyona gönderelim. İnşallah bu son kez gider. Önümüzdeki günlerde bunu buradan çıkarırız.

Şimdi alt komisyona üye olarak Yahya Akman, İsmet Su, Ali Aşlık, Ali Özgündüz, Sinan Oğan...

Çok teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 11.57